

KARIÉRNÍ PORADENSTVÍ

APLIKOVANÁ PSYCHOLOGIE VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ, PSY261

David Janků
Kristýna Mlčúchová
Alžběta Sedláková
Adéla Woznicová

Vyučující: doc. PhDr. Šárka Portešová, Ph.D.

Datum odevzdání: 19. 5. 2016

Teoretická východiska

V navrhované aktivitě vycházíme především z teorie Donalda Supera (1980), podle kterého je rozvoj celoživotním procesem. Jedná se tak o růst, zkoumání, budování, udržování a odchod. Teorie začíná u základů, kdy je nutné znát nejen své zájmy, ale také dovednosti. To je potřebné mimo jiné pro výběr školy. Cílem aktivity je tak to, že si žák uvědomí své schopnosti, zjistí, jak ho vidí ostatní, a může tak odhalit schopnost, které si nebyl vědom. Může se objevit snaha dané kompetence dále rozvíjet. Zároveň by aktivita mohla upevnit třídní kolektiv a podpořit sociální poznávání. Práci je vhodné dělat v menších skupinách, aby bylo možné vytvořit intimní prostředí. Žáci by se měli dobře znát.

Aktivita, kterou jsme připravili, se týká žáků 9. tříd, tedy kolem 14. roku života. Je to období, kdy se děti rozhodují, kterou střední školu chtějí studovat, proto vnímáme pro tuto skupinu kariérové poradenství jako žádoucí. Podle Eriksona (2015) navíc v tomto věku děti prožívají psychosociální krizi identity. Hledají tak své místo ve světě a mimo jiné i pracovní identitu. Začínají rozmýšlet nad tím, kým jsou, kým by chtěli být, co umí apod.

Návrh scénáře

Aktivita bude navazovat na občanskou výchovu. Předchozí hodina bude věnována tématu povolání a děti se v ní nejprve naučí, co jsou to kompetence, schopnosti, dovednosti. Zároveň se bude vést diskuze, jaké kompetence člověk může mít a jak se projevují. Společně s učitelem tedy děti doplní seznam obecných kompetencí (viz příloha), přičemž mohou vytvořit i jemnější podkategorie (např. obecná kompetence *komunikace*, možná podkategorie *písemná komunikace*).

Vlastní aktivita bude spočívat v tom, že si děti sednou do kruhu a každý napíše na papír své jméno. Poté pošle svůj papír vždy o jednoho člověka doprava. Každý napíše ke každému spolužákovi kompetence, které daný spolužák podle nich má. Papíry kolují, dokud se nedostanou zpět k vlastníkovu papíru.

Pro tuto aktivitu budou mít děti k dispozici výše uvedený seznam kompetencí, ze kterého je budou vybírat. Aby se zabránilo možným útokům, popř. příliš obecným nebo nesmyslným komentářům, žáci budou moci vybírat kompetence pouze z daného seznamu.

Vyhodnocení

Žáci si přečtou svůj papír. V kruhu budou diskutovat nad tím, zda kompetence, které jim přidělili ostatní, odpovídají kompetencím, které žák vnímá sám - zda s některými nesouhlasí, zda nějaká nechybí apod. Každý žák si pak sám může vyhodnotit četnost výskytu jednotlivých kompetencí podle jeho spolužáků a z toho usuzovat, jak je vnímán svým okolím a zda se u něj kompetence navenek projevuje.

Navazující aktivity

Na tuto aktivitu je možné dále navázat v další hodině občanské výchovy. Žáci by jmenovali povolání, která znají. Poté by se přečetly kompetence z jednotlivých papírů a přiřazovaly by se k nim povolání. Cílem by bylo rozšířit povědomí o povoláních a zároveň propojování povolání s kompetencemi. V rámci toho by žáci dále diskutovali nad tím, jak se dají jednotlivé kompetence v různých typech zaměstnání využít.

Další možnou navazující aktivitou by bylo to, že by žáci přicházeli se způsoby, jak lze dále rozvíjet kompetence, které žák již má, nebo které nemá dostatečné, ale chtěl by je mít.

Každý žák si může vytvořit portfolio s tímto seznamem a v dalších letech se k němu vracet. Může tak zaznamenávat, jak se u něj tyto kompetence projevují, zda u sebe objevil nové apod. Zpětnou vazbu mohou dát žákovi i další osoby - například učitel, rodiče, kamarádi mimo školu. Žák si tak bude moct vytvořit komplexní obraz o tom, jaké kompetence u něj vnímají druzí, a může tak zhodnotit své silné stránky.

Cílem aktivity je především to, aby si žáci uvědomili svoje schopnosti. Zároveň zjistí, jak je vnímá jejich okolí a třeba se o sobě mohou dozvědět věci, kterých si předtím nebyli vědomi. Taky tato aktivita podporuje různé způsoby sociálního poznávání a sebereflexi. Jako přidanou hodnotu vnímáme možnost rozvoje třídního kolektivu. Jako ideální vyústění považujeme situaci, kdy se žák rozhodne, že některou svoji kompetenci bude rozvíjet, protože si myslí, že by se mu mohla hodit v jeho kariéerním životě.

Pro tuto aktivitu je nutné, aby učitel sám zvážil, zda je vhodná pro danou třídu. V případě, že se jedná o třídu, kde se např. objevuje šikana, doporučujeme papír zkontrolovat před tím, než se dostane k vlastníkům.

Předpokládáme, že děti v tomto věku budou schopné rozpoznat jak své, tak také kompetence u svých spolužáků. Současný systém je nastavený tak, že se dítě během 8.-9. třídy musí rozhodnout, zdali bude pokračovat na gymnázium nebo na střední školu a na jakou. Je to tedy první kariéerní rozhodnutí, na které by měly být připravovány. Děti by tedy v tomto věku měly být schopny rozeznávat své schopnosti, aby toto rozhodnutí kam dál jít mohly učinit. Toto tvrzení můžeme do jisté míry podpořit teorií Piageta (2000), protože děti v tomto období podle něj již dosáhly nejvyššího stadia kognitivního vývoje (stádia formálních operací) a měly by tedy být schopny rozeznat své schopnosti a schopnosti kamarádů alespoň z kognitivního pohledu.

Zdroje:

Erikson, E. H. (2015). Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka. Praha: Portál.

Piaget, J. (2000). Piaget's theory; In: K. Lee (Ed.), *Childhood cognitive development: The essential readings* (pp. 33-47) Publisher: Blackwell Publishing.

Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 282-298.

Vaculík, M. (2010). Assessment centrum: psychologie ve výběru a rozvoji lidí. Brno: NC Publishing, a.s.

Příloha: Seznam obecných kategorií¹

Komunikace

- umí sdělovat informace (ústně i písemně)
- dobře reaguje na otázky

Uvažování o druhých a vědomí druhých

- je schopný vžít se do role druhého
- uvědomuje si důsledky svých činů
- chápe procesy ve třídě

Úsilí, nasazení

- ve třídě je aktivní
- dosahuje vysokých výkonů (dobré známky, mimoškolní aktivity)
- je vytrvalý

Vliv na druhé

- je ve třídě „vůdčí typ“
- dokáže druhé přesvědčit pro svůj názor

Organizování a plánování

- dobře si organizuje práci
- dokáže zorganizovat i větší skupinu

Řešení problémů

- dokáže se zorientovat v situaci a vyřešit ji
- vyhledává informace a dokáže je dobře propojit
- vždy má dobrý nápad, jak se se situací vypořádat

Zvládání zátěže a nejistoty

- dokáže být efektivní navzdory překážkám

*Toto je návrh seznamu kompetencí, do kterého děti spolu s učitelem mohou doplnit další kompetence či projevy chování, podle kterých se pozná, že někdo danou kompetenci má. Kompetence také mohou být rozlišeny do jemnějších kategorií.

¹ Arthur et al., cit. dle Vaculík, 2010